

**Самко А. М.**

*к.пед.н., старший науковий співробітник відділу андрагогіки,  
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих  
імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ, Україна*

## **МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВІ РЕСУРСИ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

В умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією проти України, інформаційний простір трансформувався на арену не тільки збройного, а й інформаційного протистояння – ставши засобом впливу, дезінформації та маніпуляції суспільною свідомістю. У таких умовах зростає потреба у розвитку медіаграмотності та медіакомпетентності, які розглядаються не тільки як складники загальної культури, а й як ключові ресурси самоосвітньої діяльності викладача вищої школи. Сьогодні самоосвіта виконує функцію не просто підтримки професійної компетентності, а стає важливим засобом адаптації до нових освітніх і суспільних викликів. Особливої актуальності в цьому контексті набувають саме медіаграмотність і медіакомпетентність, адже вони забезпечують здатність орієнтуватися в інформаційно-цифровому середовищі, критично мислити, аналізувати інформаційні потоки та ефективно використовувати медіаресурси в освітньому процесі.

У науковому дискурсі терміни «медіакомпетентність» і «медіаграмотність» часто вживаються як синоніми, однак таке отождолення лише частково є виправданим. Медіакомпетентність охоплює більш широкий спектр знань, умінь і навичок, тоді як медіаграмотність є її складовою, що забезпечує базовий рівень критичної взаємодії з медіа. У «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» [2], яка визначає основні засади національної медіаосвіти, зазначено, що медіакомпетентність формується шляхом оволодіння медіаграмотністю та є показником рівня медіакультури особистості. Відтак, ці поняття слід трактувати як взаємопов'язані, але не тотожні: кожне з них виконує свою специфічну функцію.

Зазначимо, що медіакомпетентність є невід'ємною складовою цифрової грамотності викладача закладу вищої освіти, яка охоплює вміння аналізувати, оцінювати, створювати, розповсюджувати та інтегрувати медіаконтент в освітній процес. Окрім цього, вона передбачає розвиток критичного мислення, а також володіння цифровими інструментами для ефективної комунікації та взаємодії зі здобувачами освіти [1, с. 333]. Важливою складовою розвитку медіакомпетентності є здатність до

самодіагностики, що дозволяє викладачу об'єктивно оцінити власний рівень володіння медіанавичками, зокрема вміння аналізувати зміст і вплив інформації, враховуючи як емоційні, так і раціональні аспекти взаємодії з нею.

Медіакомпетентність є комплексним поняттям і включає п'ять основних процесів роботи з медіатекстами та інформацією: відбір і аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання, створення та передача контенту [4, с. 616]. Усі зазначені процеси тісно взаємопов'язані й утворюють цілісну систему, ефективність якої залежить від сформованості відповідних знань, умінь та навичок.

Медіаграмотність є ключовим елементом розвитку медіакомпетентності й охоплює навички та здібності, що забезпечують здатність аналізувати, об'єктивно оцінювати та створювати повідомлення в різних засобах масової інформації, незалежно від їх жанру чи форми. Вона ґрунтується на критичному мисленні та спрямована на формування свідомого, відповідального споживання інформаційного контенту. У структурі медіаграмотності виокремлюють чотири основні групи компетентностей:

- когнітивну – усвідомлене сприйняття й аналіз медіа;
- операційну – ефективне використання медіаресурсів;
- комунікативну – здатність до взаємодії за допомогою медіазасобів;
- прагматичну – уміння цілеспрямовано застосовувати медіа для досягнення визначених цілей.

Варто зауважити, що медіаграмотність дає змогу викладачу закладу вищої освіти усвідомлено сприймати медіаконтент як інструмент пізнання навколишнього світу та орієнтації в інформаційно насиченому середовищі. Така інформація не лише розширює знання, а й викликає інтерес, спонукає до подальшого пошуку інформації, формуючи внутрішню мотивацію до самоосвіти. У цьому контексті оволодіння медіакомпетентністю є однією з ключових характеристик медіаосвіченого викладача вищої школи, оскільки саме вона забезпечує здатність об'єктивно оцінювати інформацію та ефективно інтегрувати медіаресурси в освітній процес.

Професійний розвиток викладача вищої школи передбачає безперервне навчання впродовж усього життя, що є основною концепцією самоосвітньої діяльності. Для ефективного процесу самоосвіти викладач повинен володіти низкою якостей, які сприяють його професійному зростанню та вдосконаленню медіакомпетентності. Зокрема, важливими характеристиками є акумулятивність, відносність і вибірковість, що дозволяють організовувати процес накопичення й оновлення знань та орієнтуватися в потоці інформації, обираючи ключові для професійної діяльності аспекти [3, с. 39]. Дуальність, мультифункціональність і

синергійність сприяють інтеграції різних знань і навичок для підвищення ефективності освітнього процесу, а структурованість допомагає організувати та управляти власною інформаційною базою, що є необхідним для успішної самоосвіти.

Наголосимо, що одним із ключових напрямів підвищення професійної компетентності викладача закладу вищої освіти є цілеспрямоване самовдосконалення, яке реалізується через самоосвітню діяльність з використанням цифрових ресурсів. Значна частина цієї діяльності відбувається в онлайн-середовищі – через освітні платформи, соціальні мережі, педагогічні форуми, вебінари, подкасти, відеолекції, блоги тощо. Зважаючи на це, перед викладачем постає низка важливих завдань: здійснювати критичну оцінку отриманої інформації, аналізувати її зміст, об'єктивно передавати здобуті знання іншим, уникаючи впливу дезінформації та маніпулятивних наративів.

Доповнюючи зазначене, варто підкреслити, що ефективна самоосвітня діяльність викладача вищої школи ґрунтується на сформованих навичках цифрової грамотності, яка включає кілька ключових компонентів [3, с. 39]. По-перше, це технічні навички, пов'язані з використанням цифрових інструментів для створення, збору, зберігання, передавання, захисту та обробки інформації. По-друге, важливими є уміння ефективно керувати інформацією, зокрема працювати з відкритими даними, використовувати вторинні джерела, перевіряти достовірність інформації, а також поширювати результати наукових досліджень і презентувати їх. По-третє, комунікативні навички, які передбачають взаємодію з широкою аудиторією, участь у професійних дискусіях у соціальних мережах, а також ділове листування з редакторами наукових журналів, організаторами наукових конференцій та іншими представниками наукової спільноти. Нарешті, важливою складовою є дотримання норм професійної етики, зокрема етичних принципів наукової комунікації та стандартів академічної доброчесності.

В умовах інформаційної доби медіакомпетентність викладача закладу вищої освіти набуває особливої значущості, оскільки включає здатність об'єктивно сприймати інформацію, виявляти її маніпулятивний характер і розпізнавати ознаки інформаційно-сислової агресії. Викладачі, які працюють із медіатекстами в історичному, соціальному та культурному контекстах, розуміють важливість медіа як інструменту самоосвітньої діяльності. Це передбачає не лише володіння технічними навичками користування цифровими платформами та засобами обробки інформації, а й здатністю критично оцінювати достовірність наукових джерел і визначати їхній вплив на процес самоосвіти. Такий рівень медіакомпетентності сприяє розвитку здатності усвідомлено й аналітично

взаємодіяти з інформаційним середовищем, що стимулює саморозвиток і самоактуалізацію викладача як цілісної професійної особистості, забезпечуючи його успішну фахову реалізацію.

Отже, медіакомпетентність та медіаграмотність є не лише інструментами споживання й оцінки інформації, а й важливими ресурсами для самоосвітньої діяльності викладача вищої школи. Розвиток медіакомпетентності та медіаграмотності сприяє оновленню педагогічного мислення, підвищенню якості освітнього процесу та формуванню культури безперервного професійного розвитку в умовах цифрової трансформації сучасної освіти.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Єрмоленко А.О. Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога. *Вісник. Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 137. С. 330-333.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л.А. Найдьоновой, М.М. Слюсаревського. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. 16 с.
3. Романюк С., Василик М. Медіакомпетентність як засіб самоактуалізації молодого науковця. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2024. № 3. С. 35-41.
4. Стинська В.В., Цюняк О.П. Медіакомпетентність як складова професійної компетентності майбутніх викладачів закладу вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 3(37). С. 611-619.

УДК 352/354].07:005]:004.72.056.52

**Солодовнік Д. В.**

*аспірант,*

*ПВНЗ «Київський університет культури», м. Київ, Україна*

### **ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ЗАГРОЗ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: МЕТОДИ ПРОТИДІЇ**

В епоху, яка характеризується швидким технологічним прогресом і всеосяжною цифровізацією, установи державного управління все більше покладаються на цифрові платформи та інформаційні системи для надання послуг, управління даними та спілкування з громадянами. Незважаючи на те, що ці технологічні інновації пропонують численні переваги, вони водночас наражають суб'єкти державного сектору на розвиток цифрових загроз, включаючи кібератаки, витоки даних, інциденти з програмами-вимагачами та зловмисне програмне забезпечення, що створює значні